Lietas arhīva Nr. A42-01346-24/43
ECLI:LV:ADRJRTN:2024:0906.A420134624.3.S

Administratīvā rajona tiesa
Rēzeknes tiesu nams
SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā
Rēzeknē 2024. gada 6. septembrī

Tiesa šādā sastāvā: tiesnesis Staņislavs Linkevičs,
piedaloties pieteicējiem /pers. A/ un /pers. B/, atbildētājas Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes Rēzeknes valstspilsētas bāriņtiesas pārstāvim /pers. C/,
tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ un /pers. B/ pieteikumu par Rēzeknes valstspilsētas bāriņtiesas 2024. gada 28. februāra lēmuma Nr. 1.3./18 atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rēzeknes valstspilsētas bāriņtiesas (turpmāk – bāriņtiesa) 2024. gada 28. februāra lēmumu Nr. 1.3./18 (turpmāk – lēmums) /pers. A/ un /pers. B/ audžuģimenei tika atņemts audžuģimenes statuss (*lietas 7.-9. lapa*).

Lēmumā norādīts sekojošais pamatojums.

[1.1] Bāriņtiesā 2023. gada 26. oktobrī vērsās /pers. D/, kura pastāstīja, ka sarunā ar savu brāli /pers. E/, kas notika 2023. gada 24. oktobrī ar videozvana palīdzību, uzzināja, ka /pers. A/ un /pers. B/ audžuģimenē tiek fiziski ietekmēti /pers. H/ un /pers. F/ no /pers. B/ puses./pers. H/ un /pers.F/ parādīja miesas bojājumus. /pers. D/ veica ierakstu, lai varētu pierādīt vardarbības faktus audžuģimenē. Par doto situāciju ziņoja Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijā, kas ieteica vērsties Rēzeknes valstspilsētas bāriņtiesā.

Bāriņtiesa, ierodoties /pers. A/ un /pers. B/ audžuģimenē, deklarētajā dzīvesvietā /adrese/, konstatēja, ka mājās ir visi ģimenes locekļi. Lai noskaidrotu situāciju, tika veiktas pārrunas ar /pers. E/, kurš pastāstīja, ka zvanīja vecākajai māsai /pers. D/ un paziņoja, ka /pers. B/ ar koka žagaru sita /pers. F/, /pers. G/ un /pers. H/ tāpēc, ka bērni skaļi uzvedās, jo audžuvecāku dēls /pers. H/ bija slims un viņam bija vajadzīgs miers. /pers.E/ savus zilumus rādīja tikai /pers. F/. /pers. E/ pastāstīja, ka arī iepriekš /pers. B/ ir fiziski sodījis bērnus, visbiežāk /pers. I/. /pers. E/ uzskata, ka bērni baidās no /pers. A/ un /pers. B/, tāpēc nav nevienam to stāstījuši. /pers. F/ stāstīja, ka 2023. gada 24. oktobrī /pers. B/ ir sitis viņu ar koka žagaru tāpēc, ka skaļi uzvedās, kad /pers. B/ un /pers. H/ gulēja. Arī iepriekš /pers. B/ bija sodījis bērnus, bet parasti lika kaktā, agrāk nesita. Par svītrām uz ķermeņa saka, ka tās ir pēc sitieniem ar žagaru. /pers. F/ uzskata, ka citi bērni nestāsta, jo baidās no audžuvecākiem. /pers. F/ apliecina, ka viņa saka taisnību. Sarunā ar /pers. I/ noskaidrots, ka citi bērni viņam ir stāstījuši, ka audžutēvs /pers. B/ sākumā bērnus sabāra un sita ar koka žagaru. Pēc tam /pers. F/ un /pers. H/ parādīja viņam savus zilumus.

[1.2] Apkopojot saņemto informāciju un izvērtējot apdraudējumus un riskus, kas saistīti ar drošās vides nodrošināšanu un aizsardzību no vardarbīgām situācijām, tika secināts, ka /pers. E/, /pers. H/, /pers. G/, /pers. F/, /pers. I/ un /pers. I/ turpmākā atrašanās audžuģimenē ir apdraudoša bērnu veselībai un dzīvībai.

Pamatojoties uz minēto, /pers. E/, /pers. H/, /pers. G/, /pers. F/, /pers. I/ un /pers. I/ tika nogādāti AS "Rēzeknes slimnīca", kur tika veikta bērnu apskate un konstatētas vardarbības pazīmes bērniem, ko apliecina AS "Rēzeknes slimnīca" izsniegtie izraksti no pacientu medicīnas kartēm.

Par situāciju /pers. A/ un /pers. B/ audžuģimenē tika informēts Valsts policijas Latgales reģiona pārvaldes Ziemeļlatgales iecirknis, Sociālā atbalsta un izglītības fonda Latgales ģimeņu atbalsta centrs "Daugavpils" (turpmāk – atbalsta centrs) un Rēzeknes novada bāriņtiesa.

[1.3] Bāriņtiesā tika saņemta Valsts policijas Latgales reģiona pārvaldes Ziemeļlatgales iecirkņa Izmeklēšanas nodaļas informācija, ka 2024. gada 20. februārī izbeigts administratīvā pārkāpuma process Nr. /numurs/, un pieņemts lēmums par kriminālprocesa Nr. /numurs A/ uzsākšanu pēc Krimināllikuma 174. panta (cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgo).

[1.4] Lēmumā arī norādīts, ka AS "Rēzeknes slimnīca" tika veikta bērnu apskate un konstatētas vardarbības pazīmes bērniem, ko apliecina AS "Rēzeknes slimnīca" izsniegtie izraksti no pacientu medicīnas kartēm. Bāriņtiesas rīcībā ir Rēzeknes novada pašvaldības Daudzfunkcionālā sociālo pakalpojuma centra "Vecružina" (turpmāk - sociālo pakalpojuma centrs) atzinumi par psiholoģiskās ekspertīzes rezultātiem, kas pastiprina aizdomas par iespējamo vardarbību audžuģimenē. Savukārt atbalsta centra ieskatā nav iemeslu, kas liegtu iespēju /pers. A/ un /pers. B/ arī turpmāk veikt audžuģimenes pienākumus.

Ņemot vērā minēto, bāriņtiesa uzskata, ka netika ievērotas Bērnu tiesību aizsardzības likuma 10. panta pirmā punkta pirmajā daļā noteiktās bērnu pamattiesības, tāpēc ir pamats lemt par audžuģimenes statusa atņemšanu /pers. A/ un /pers. B/ audžuģimenei, jo ir iestājušies tiesiskie apstākļi, kas ietekmē audžuģimenes spēju turpmāk veikt audžuģimenes pienākumus.

[2] Administratīvajā rajona tiesā 2024. gada 28. martā saņemts pieteicēju /pers. A/ un /pers. B/ pieteikums par Rēzeknes valstspilsētas bāriņtiesas 2024. gada 28. februāra lēmuma Nr. 1.3./18 atcelšanu (*lietas 3.-4. lapa*).

Pieteikuma pamatojumā norādīts, ka /pers. A, pers.B/ audžuģimene par audžuģimenes statusa atņemšanas lietas datuma un laika izmaiņām nebija informēta, kā rezultātā nebija iespēja piedalīties bāriņtiesas sēdē, izteikt savu viedokli un aizstāvēt savas tiesības.

/pers. A, pers. B/ audžuģimenē uzskata, ka bāriņtiesa tīši maldināja par lietas izskatīšanas datumu un laiku un tīši neinformēja audžuģimeni par izmaiņām, un pretlikumīgi atņēma audžuģimenes statusu.

[3] Administratīvajā rajona tiesā saņemtajos rakstveida paskaidrojumos bāriņtiesa pieteicēju pieteikumu uzskata par nepamatotu un noraidāmu, pamatojoties uz lēmumā norādītajiem argumentiem (*lietas 13.-16. lapa*).

Papildus paskaidrojumā norādīts, ka par bāriņtiesas sēdi /pers. A/ un /pers. B/ tika informēti likumā noteiktā kārtībā, jo 2024. gada 27. februārī /pers. B/ pret parakstu tika izsniegts bāriņtiesas paziņojums par sēdi Nr. 1.11/24/153. Dokumenta saņemšanu ar savu parakstu ir apliecinājis /pers. B/. Lieta tika izskatīta bez administratīvā procesa dalībnieku klātbūtnes, jo bija noskaidrota visa lietas izskatīšanai nepieciešamā informācija.

[4] Tiesas sēdē pieteicēji uzturēja pieteikumu, atkārtojot pieteikumā izteiktos argumentus. Papildus pieteicēji norādīja, ka neizturējās pret bērniem vardarbīgi.

Atbildētājas pārstāvis tiesas sēdē neatzina pieteikumu, pamatojoties uz bāriņtiesas lēmumā un paskaidrojumos norādītajiem argumentiem.

Motīvu daļa

[5] Tiesa, uzklausījusi administratīvā procesa dalībnieku paskaidrojumus un izvērtējusi lietas materiālos esošos pierādījumus to savstarpējā kopsakarā, secina, ka pieteikums ir noraidāms.

[6] Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 1. panta 3. punktu audžuģimene ir ģimene vai persona, kas nodrošina aprūpi bērnam, kuram uz laiku vai pastāvīgi atņemta viņa ģimeniskā vide vai kura interesēs nav pieļaujama palikšana savā ģimenē, līdz brīdim, kad bērns var atgriezties savā ģimenē vai, ja tas nav iespējams, tiek adoptēts, viņam nodibināta aizbildnība vai bērns ievietots bērnu aprūpes iestādē.

Ministru kabineta 2018. gada 26. jūnija noteikumos Nr. 354 "Audžuģimenes noteikumi" (turpmāk - noteikumi Nr. 354) norādīti priekšnosacījumi tam, lai laulātos (personu) atzītu par piemērotiem audžuģimenes pienākumu veikšanai. Personai tai skaitā jābūt atbilstošam veselības stāvoklim, ko apliecina psihiatra un narkologa atzinums (15.2. apakšpunkts), jābūt atbilstošiem dzīves apstākļiem, piemērotām ģimenes locekļu savstarpējām attiecībām, mantiskajiem apstākļiem (16.3. punkts). Audžuģimenes pienākums ir nodrošināt bērnam viņa vecumam un veselības stāvoklim atbilstošus sadzīves apstākļus un aprūpi (veselības aprūpi, audzināšanu un izglītību) (67. punkts). Atbilstoši noteikumu Nr. 354 3. punktam bāriņtiesa, kuras darbības teritorijā deklarēta audžuģimenes vai specializētās audžuģimenes dzīvesvieta (turpmāk – audžuģimenes deklarētās dzīvesvietas bāriņtiesa), ne retāk kā reizi gadā sadarbībā ar ārpusģimenes aprūpes atbalsta centru (turpmāk – atbalsta centrs) izvērtē ģimenes locekļu savstarpējās attiecības, zināšanas un prasmes bērna aprūpē un pārbauda dzīves apstākļus, lai pārliecinātos, vai tie nav mainījušies, liedzot iespēju turpmāk veikt audžuģimenes vai specializētās audžuģimenes pienākumus. Atbilstoši šo noteikumu 4. punktam bāriņtiesa, kas pieņēmusi lēmumu par bērna ievietošanu audžuģimenē vai specializētajā audžuģimenē, vai audžuģimenes vai specializētās audžuģimenes deklarētās dzīvesvietas bāriņtiesa (pamatojoties uz sadarbības līgumu) ne retāk kā reizi gadā sadarbībā ar atbalsta centru pārbauda dzīves apstākļus un izvērtē audžuģimenē vai specializētajā audžuģimenē ievietotā bērna aprūpi un viņa tiesību ievērošanu.

Tā kā audžuģimenei visām nepieciešamajām prasībām jāpastāv visu laiku kamēr audžuģimenes statuss pastāv, kā arī pienākumi pret audžuģimenē ievietoto bērnu ir jāpilda pastāvīgi, jautājums par audžuģimenes statusa atņemšanu vai saglabāšanu ir jāvērtē par ilgstošāku laika posmu, ievērojot to, ka, iespējams, kāds atsevišķs pārkāpums pats par sevi nerada pamatu audžuģimenes statusa atņemšanai, bet vairāku pārkāpumu kopums, izvērtējot tos ilgstošākā laika periodā un kopsakarā, var norādīt uz audžuģimenei veicamo pienākumu izpratni un liecināt par to, vai audžuģimenei statuss joprojām ir saglabājams.

[7] Atbilstoši Bērnu tiesību aizsardzības likuma 1. panta 3. un 7. punktam audžuģimene ir ģimene vai persona, kas nodrošina aprūpi bērnam, kuram uz laiku vai pastāvīgi atņemta viņa ģimeniskā vide vai kura interesēs nav pieļaujama palikšana savā ģimenē, līdz brīdim, kad bērns var atgriezties savā ģimenē vai, ja tas nav iespējams, tiek adoptēts, viņam nodibināta aizbildnība vai bērns ievietots bērnu aprūpes iestādē. Audžuģimene ir viens no ārpusģimenes aprūpes veidiem līdztekus aizbildņiem un bērnu aprūpes iestādēm.

[7.1] No lietas materiāliem konstatējams, ka audžuģimenes statuss /pers. A/ un /pers. B/ piešķirts 2019. gada 17. aprīlī.

Ar Rēzeknes novada Dricānu bāriņtiesas 2020. gada 22. janvāra lēmumu Nr. 1-6/11 /pers. A/ un /pers. B/ audžuģimenē tika ievietoti /pers. M/, /pers. I/ un /pers. I/.

Ar Rēzeknes novada bāriņtiesas 2022. gada 6. septembra lēmumu Nr. 1.3./151 /pers. A/ un /pers. B/ audžuģimenē tika ievietoti /pers. H/, /pers. G/, /pers. F/ un /pers. E/.

Bāriņtiesas loceklis /pers. C/ 2023. gada 26. oktobrī pieņēma vienpersonisku lēmumu Nr. 1.4./6 par /pers. E/, /pers. F/, /pers. G/ un /pers. H/ izņemšanu no /pers. A/ un /pers. B/ audžuģimenes un vienpersonisku lēmumu Nr. 1.4./7 par /pers. I/ un /pers. I/ izņemšanu no /pers. A/ un /pers. B/ audžuģimenes, sakarā ar aizdomām par vardarbību ģimenē, jo turpmākā atrašanās audžuģimenē varēja apdraudēt bērnu veselību vai dzīvību (*lietas 19. - 22. lapa*).

[7.2] Bērna un audžuģimenes tiesiskās un savstarpējās attiecības, kā arī kārtība, kādā izbeidz bērna uzturēšanos audžuģimenē, ir normatīvi noteikta noteikumos Nr. 354. Ja audžuģimene nespēj pildīt tai noteiktos pienākumus, bāriņtiesa saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 25. panta pirmās daļas 3 punktu un noteikumu Nr. 354 64.2.5. apakšpunktu lemj par bērna uzturēšanās izbeigšanu audžuģimenē.

Visos gadījumos, kad ar administratīvu aktu tiek izlemti jautājumi, kas skar bērnus, vērtējot adresātam nelabvēlīga administratīvā akta tiesiskumu, pirmkārt, ir jāizvērtē, vai lēmuma pieņemšanas brīdī pastāvēja priekšnoteikumi (faktiskie un tiesiskie apstākļi) tā pieņemšanai un, otrkārt, vai lēmums atbilst bērna vislabākajām interesēm (*Latvijas Republikas Augstākā tiesa. Tiesu prakses vispārinājums. Administratīvo tiesu prakse lietās par bāriņtiesu lēmumiem, 22. punkts*). Atbilstoši Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. panta pirmajai daļai tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras.

Katrā gadījumā, kad jāpieņem lēmums, kas skar bērna intereses, objektīvi jānoskaidro, kādas ir bērna labākās intereses konkrētajā situācijā. Tas nozīmē, ka iestādei jāveic detalizēts ģimenes situācijas izvērtējums, ieskaitot faktiskos, emocionālus, psiholoģiskus, finansiālus un medicīniskas dabas faktorus un jāveic izsvērts un saprātīgs katras iesaistītās personas, arī bērna, interešu izvērtējums, lai noskaidrotu bērnam vispiemērotāko risinājumu. Jābūt konstatētiem konkrētiem apstākļiem, kas liecina par to, ka bērni atrodas veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos vecāka vainas dēļ, jābūt konstatētiem konkrētiem pārkāpumiem bērna aprūpē un jābūt konstatētai vardarbībai pret bērnu vai vismaz jābūt pamatotām aizdomām par vardarbību pret bērnu. Arī iespējamā emocionālā vardarbība izvērtējama atkarībā no konkrētās lietas faktiskajiem apstākļiem, tostarp ņemot vērā, vai šāda rīcība ir bijusi vērsta uz bērna pašcieņas aizskaršanu vai psiholoģisku ietekmēšanu, un tās ietekmi uz konkrēto bērnu (*Senāta 2015. gada 17. aprīļa sprieduma lietā Nr. SKA-531/2015 6. punkts)*.

No lēmuma izriet, ka pieteicēju audžuģimene nav nodrošinājusi bērniem drošu, ģimenisku vidi atbilstošu audzināšanu (pret bērniem pielietota fiziska vardarbība). Secinājumu par to, ka bērni ir atradušies viņu veselībai bīstamos apstākļos līdzpieteicēju vainas dēļ, bērnu aprūpē ir pieļauti pārkāpumi un līdzpieteicēji bijuši vardarbīgi pret bērniem, tiesa pamato ar šādiem lietā gūtiem pierādījumiem.

[7.2.1] Pēc bāriņtiesas pieprasījuma 2024. gada 20. februārī saņemta Valsts policijas Latgales reģiona pārvaldes Ziemeļlatgales iecirkņa Izmeklēšanas nodaļas informācija, ka 2024. gada 20. februārī ir izbeigts administratīvā pārkāpuma process Nr. /numurs/, un pieņemts lēmums par kriminālprocesa Nr. /numurs A/ uzsākšanu pēc Krimināllikuma 174. panta (cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgo) (*lietas 17. lapa*).

[7.2.2] 2023. gada 26. oktobrī pēc izņemšanas no līdzpieteicēju ģimenes bērni /pers. E/, /pers. H/, /pers. G/, /pers. F/, /pers. I/ un /pers. I/ tika nogādāti AS "Rēzeknes slimnīca", kur tika veikta bērnu apskate un konstatētas vardarbības pazīmes bērniem, ko apliecina AS "Rēzeknes slimnīca" izsniegtie izraksti no pacientu medicīnas kartēm (*lietas 54. lapa*).

[7.2.3] Sociālo pakalpojuma centra, kur bērni /pers. E/, /pers. H/, /pers. G/, /pers. F/, /pers. I/ un /pers. I/ tika nogādāti pēc izņemšanas no audžuģimenes, atzinumi par psiholoģiskās ekspertīzes rezultātiem apstiprina aizdomas par iespējamo vardarbību audžuģimenē (*lietas 54. lapa*).

[7.3] Ievērojot minētos pierādījumus, tiesa uzskata, ka bāriņtiesa pamatoti atzina, ka līdzpieteicēju audžuģimenē bērnu disciplinēšanai tiek izmantotas fiziskas ietekmēšanas metodes, kas ir pilnībā nepieļaujami, bāriņtiesai bija pietiekams pamats izmantot savas tiesības un pienākumus audžuģimeņu uzraudzības jomā - veikt visas nepieciešamās darbības. Līdz ar to arī fakts, ka pret pieteicējiem ir pieņemts lēmums par kriminālprocesa Nr. /numurs A/ uzsākšanu pēc Krimināllikuma 174. panta (cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgo), pats par sevi ir pietiekams pamats audžuģimenes statusa atņemšanai.

[8] Pieteicēja norāda uz Rēzeknes bāriņtiesas pieļautu procesuālu pārkāpumu, proti, ka /pers.A, pers.B/audžuģimene par audžuģimenes statusa atņemšanas lietas datuma un laika izmaiņām nebija informēta, kā rezultātā nebija iespēja piedalīties bāriņtiesas sēdē, izteikt savu viedokli un aizstāvēt savas tiesības.

Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumu Nr. 1037 "Bāriņtiesas darbības noteikumi" 45. punktā noteikts, ka par bāriņtiesas sēdes norises laiku un vietu administratīvā procesa dalībniekam, tulkam, speciālistam un institūcijai, kuras kompetencē ir sniegt atzinumu izskatāmajā lietā, paziņo vismaz 10 darbdienas pirms bāriņtiesas sēdes. Ja tas atbilst bērna vai aizgādnībā esošas personas interesēm, minēto termiņu var saīsināt, to īpaši pamatojot uzaicinājumā. Uzaicinājumu uz bāriņtiesas sēdi nosūta Paziņošanas likumā noteiktajā kārtībā. Kā konstatējams no lietas materiāliem, /pers. A/ un /pers. B/ audžuģimenei paziņojums par bāriņtiesas 2024. gada 28. februāra sēdi tika izsniegts pret /pers. B/ parakstu 2024. gada 27. februārī (*lietas 18. lapa*). No minētā konstatējams, ka pieteicējiem par bāriņtiesas sēdi netika paziņots 10 darbdienas iepriekš, kas ir atzīstams par procesuālu pārkāpumu. Vienlaikus tiesa norāda, ka izskatāmajā gadījumā apstāklis, ka pieteicējiem par bāriņtiesas sēdi ir paziņots 1 dienu pirms sēdes, nav vērtējams kā būtisks procesuāls pārkāpums, kas būtu pamats lēmuma par audžuģimenes statusa atņemšanu atcelšanai, jo apstākļos, kādi ir izskatāmajā lietā, pieteicēju piedalīšanās bāriņtiesas sēdē un paskaidrojumu sniegšana nebūtu ietekmējusi lēmumu par audžuģimenes statusa atņemšanu pēc būtības. Proti, kā tiesa norādīja iepriekš, pastāvot pamatotām aizdomām par īstenotu vardarbību pret audžuģimenē ievietotiem bērniem, ir atzīstams, ka audžuģimene nepilda audžuģimenes pienākumus atbilstoši bērnu interesēm, kas savukārt ir priekšnoteikums lēmuma par audžuģimenes statusa atņemšanu pieņemšanai.

[9] Apkopojot spriedumā konstatēto un secināto, kā arī izvērtējot lietas materiālus kopumā, tiesai nerodas šaubas, ka pārsūdzētais lēmums ir pamatots. Tādējādi tiesa atzīst, ka lēmums par audžuģimenes statusa atņemšanu pieteicējiem ir tiesisks, bet pieteikums ir noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 246.-251. pantu, 289.-290. pantu un 291. panta pirmo daļu, tiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ un /pers. B/ pieteikumu par Rēzeknes valstspilsētas bāriņtiesas 2024. gada 28. februāra lēmuma Nr. 1.3./18 atcelšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rēzeknes tiesu namā.

Tiesnesis S. Linkevičs